

- Lewin, L 1967; *Planhushållningsdebatten*. Almqvist & Wiksell, Uppsala.
- Lewin, L 1984; *Ideologi och strategi, svensk politik under 100 år*. Norstedts, Stockholm.
- Magnusson, H 1980; *Kommunerna och den regionala planeringen – en analys av länsplaneringen och den fysiska riksplaneringen*. Studentlitteratur, Lund.
- Offe, C 1975; Legitimacy versus Efficiency. I Lindberg LN et al. (eds) *Stress and Contradiction in Modern Capitalism*. Lexington Books, Massachusetts.
- Offe, C 1984; "Crisis of crisis management": elements of a political crisis theory. I Keane J (ed) *Contradictions of the Welfare State*. MIT Press, Cambridge.
- Palme, O 1966; Vi behöver en fysisk riksplanering. I *PLAN* årg. 20 1966:3, s 91–97. Riksdagstryck.
- Rothstein, B 1986; *Den socialdemokratiska staten*. Arkiv, Lund.
- SOU 1964:47; *Friluftslivet i Sverige – del I*.
- SOU 1965:19; *Friluftslivet i Sverige – del II*.
- Statistiska centralbyrån 1967; *Historisk statistik för Sverige, del I befolkning*. Andra upplagan.
- Strömdahl, J & Svensson, R 1972; *Makt och Miljö. Koncentration och utarmning i Sverige. Exemplet fysisk riksplanering*. Wahlström & Widstrand, Stockholm.
- Svensson, R 1971; *Fallet Brofjorden – regeringen på osäkert vatten*. Wahlström & Widstrand, Stockholm.
- Svensson, R 1976; Statlig planering i Sverige – en anpassningsverksamhet. I Björkman, T, et al. (red). *Planeringens gränser*. Forum, Lund.
- Tingsten, H 1967; *Den svenska socialdemokratins idéutveckling*. Stockholm.
- Wittrock, B, Lindström, S 1984; *De stora programmens tid – forskning och energi i svensk politik*. Akademi-litteratur, Stockholm.
- Ödmann, E 1986; Naturresurslagen, kommunerna och konfliktlösningen. I Floderus, Å. *Planering med nya lagar*. T17:1986. Byggnadsnämnden, Stockholm.
- Ödmann, E 1987; Vem bryr sig om portalparagrafer? En rättsociologisk kommentar till NRL och PBL. I *Tidskrift för rättsociologi*. Vol 4 1987:2, ss 135–146.

Nordkoreas stat och rätt

På inbjudan av centralkommittén av *The Korean Social Scientists' Association* och med ekonomiskt stöd från *Magn. Bergvalls Stiftelse* besökte jag i oktober 1988 Demokratiska folkrepubliken Korea (Nordkorea) för att på plats stifta bekantskap med landets rättsliv. Mitt besök, trots att det endast varade i nio dagar, kan utan överdrift betecknas som en unik händelse. Förutom afärsmän och ett fåtal turister tar Nordkorea i regel endast emot besökare vilka är medlemmar i en vänskapsförening eller vilkas bakgrund på annat sätt borgar för en välvillig inställning till landets regim. Besökarna förvisas bevis på Nordkoreas stora framgångar på olika områden, medan eventuella försök från besökarnas sida till närgångna och kritiska meningutbyten rörande landets politiska system normalt inte uppskattas. Politik och juridik hänger emellertid så nära samman att ett studiebesök rörande rättsordningen oundvikligen leder till att känsliga politiska frågor också blir föremål för diskussion. Mina nordkoreanska värdar visade på denna punkt stort tålamod, låt vara att de också visade sig vara duktiga i konsten att undvika att svara på de frågor som de inte gillade.

Jag har under mitt besök fått möjlighet att träffa juridiska forskare från Nordkoreas vetenskapsakademi, lärare från Kim Il Sung-universitetet samt ett par domare från landets högsta domstolsinstans (centraldomstolen).

Vid min ankomst till Nordkorea visade det sig att bakom den formellt inbjudande institutionen, den ovannämnda forskarföreningen, låg styrelsen för *Dzhutsche*-akademien, en forsknings- och läroanstalt avsedd att sprida den av presidenten Kim Il Sung skapade *Dzhutsche*-ideologin (se därom nedan). Akademiens campus ligger på ett vackert men något ödsligt ställe ca 15 kilometer från centrala Pyongyang, som är landets huvudstad. Akademien, hos vilken ungefär ett åttio-tal lärare och forskare är anställda, förfogar över ett antal ganska lyxiga byggnader, där de utländska gästforskarna inkvarteras, förplägas och undervisas om *Dzhutsche*-idéns förträfflighet. Akademien ägnar sig också åt postgradual utbildning av inhemska akademiker, men några sådana studerande träffade jag aldrig. Förutom undervisningen, eller snarare som ett led i denna, anordnar Akademien för sina utländska gästforskare utflykter till huvudstadens och landets attraktioner, såsom sjukhus, universitet, vattenkraftverk, bibliotek, ungdomspalats, cirkus m m. De utländska gästforskarna forslas härvid i någon av Akademiens västerländska lyxbilar och åtföljs av sina respektive *Dzhutsche*-lärare och tolkar. Undervisningen vid Akademien har formen av mycket individuell handledning och individuella diskussioner. Längden av gästforskarnas vistelse vid Akademien varierar

mycket, från drygt en vecka (som i mitt fall) till några månader. Anläggningen synes ha dimensionerats för minst ett par hundra gäster, men vi var endast femton stycken, varav alla utom jag själv och två etiopier var latinamerikaner.

Dzhutsche-ideologin, vilken av nordkoreanerna presenteras som en patentrösning för de flesta av världens problem, är en egendomlig variant av marxism-leninismen, så säregen att den i exempelvis Östeuropa till stora delar skulle betraktas som icke-marxistisk. Den består huvudsakligen av två element. För det första bygger *Dzhutsche* på tanken att varje land i görligaste mån skall lita på sina egna krafter, så att det slipper att vara beroende av andra. Denna princip kommer framför allt till uttryck på det ekonomiska området, där exempelvis utrikeshandeln närmast betraktas som ett nödvändigt ont. Nordkorea eftersträvar en så hög självförsörjningsgrad som möjligt utan hänsyn till om det i fråga om en viss vara är ekonomiskt motiverat eller ej. Principen påverkar dock också exempelvis försvaret och kulturlivet, där beroende av utlandet aktivt bekämpas. Rötterna till denna minst sagt försiktiga inställning till utlandet torde huvudsakligen ligga i Koreas tragiska koloniala förflutna (landet var mellan 1911 och 1945 en japansk koloni men var redan dessförinnan under en längre tid rent faktiskt beroende av Japan). FN:s stöd till Sydkorea har säkert också bidragit till Kim Il Sung's val av långtgående isolering, vilken för övrigt visade sig vara en stor fördel när han ställdes inför behovet att balansera mellan sina närmaste allierade Sovjetunionen och Kina.

Det centrala i *Dzhutsche*-idén är emellertid dess andra element, vilket är något svårare att beskriva. I den nordkoreanska litteraturen brukar det sammanfattas med obskyra formuleringar såsom att "människan skall ställas i centrum" eller att "människan skall vara härskare över tingen". Med "människan" åsyftas dock i detta sammanhang inte den enskilde medborgaren utan "massorna", vilka i sin tur representeras av "ledaren". *Dzhutsche*-ideologin tar i praktiken avstånd från en av marxismens grundvalar, nämligen den historiska materialismen. Enligt den historiska materialismen bestäms historiens och samhällsutvecklingens gång i grunden av de materiella förutsättningarna, först och främst produktionskrafternas utveckling; således anses exempelvis juridiken utgöra en "påbyggnad" som styrs av produktionskrafterna snarare än att styra dessa. *Dzhutsche*-ideologin vänder sig mot detta synsätt. Man menar att det inte är tingen (produktionskrafterna mm) som skall bestämma över människor, utan tvärtom.

I praktiken tycks detta voluntaristiska resonemang tjäna till att rättfärdiga "ledarens" absoluta auktoritet, obegränsad av hänsynstaganden till bl a ekonomiska re-

aliteter. Segern över dessa symboliseras i Nordkorea av den koreanska sagofiguren Tschollima, en flygande häst, vars staty pryder en framstående plats i Pyongyang. Den bistra ekonomiska verkligheten kommer man dock inte undan så lätt. Som första stat i världen förklarades Nordkorea i augusti 1987 *de facto* för bankrutt av sina utländska borgenärer efter att landet under flera år inte förmått betala räntor för sina skulder, för att inte tala om amoreringar på dessa (Sverige tillhör också de drabbade).¹ Att levnadsstandarden i Nordkorea är avsevärt mycket lägre än i Sydkorea är uppenbart för varje besökare, låt vara att standarden är jämnare fördelad i Norr. Landets verkliga ekonomiska läge i jämförelse med omvärlden är dock en välbevarad hemlighet inför den inhemska befolkningen, som ständigt får höra att Nordkorea är det enda verkliga paradiset på jorden och att exempelvis majoriteten sydkoreaner lever i djup misär.

Att landets president och det härskande kommunistpartiets ("arbetarpartiets")² överhuvud Kim Il Sung härskar med absolut makt är vid internationell jämförelse inte något unikt i sig. Det anmärkningsvärda med Nordkorea är de groteska former i vilka han låter sig och sin familj hyllas av sina undersåtar. Personkulten i Nordkorea torde med bred marginal överträffa t o m Stalins kult i Sovjet och Enver Hoxhas kult i Albanien under sina värsta år. Kim Il Sung, vars namn inte verkar få tryckas eller uttalas utan titeln "den store ledaren", är nu till åren kommen och till hans efterträdare har man redan utsett hans 47-åriga son Kim Jong Il.³ Denne, med titeln "den käre ledaren", avgudas nu officiellt i nästan samma grad som presidenten själv. Kim Jong Il verkar redan ha tagit över det mesta av partiets och landets dagliga rutinstyrning. Regimen sparar inte på medlen när det gäller att även på främmande språk sprida myter om sonens gränslösa godhet och genialitet. Detta tjänar icke blott utrikespolitiska behov, utan alla positiva reaktioner från utlandet får stor inhemsk publicitet för att övertyga folket om ledarnas verkliga storhet. Man har t o m köpt stora och påkostade annonser i västerländsk press innehållande lovord om såväl fadern som sonen Kim; dessa annonser kan man beskåda i Pyongyang som bevis på hur mycket de nordkoreanska ledarna beundras och älskas i hela världen. Icke sällan anlitar man utländska sympatisörer för att skriva hyllningar till den store ledaren och den käre ledaren, låt vara att dessa pekoral är nästan identiska med varandra och är skrivna i en påtaglig koreansk stil.⁴ Historierna om sonens bragder förefaller vara särskilt fantasifulla, kanske för att kompensera den av hans låga ålder föranledda bristen på krigsmeriter. Den käre ledaren uppges vara allt från genialisk musikkompositör och poet till världsberömd specialist

på sociologi, arkitektur, jordbruk, medicin och juridik. Hyllningsskrifterna består ofta av skildringar av olika till synes olösliga problem som de koreanska experterna på olika områden har ställts inför. De lamslagna experterna vände sig då till den käre ledaren, som på ett genialiskt sätt omedelbart löste problemet, ofta tack vare sin speciellt djupa förtrogenhet med den av fadern skapade *Dzhusche*-ideologin. Kim Jong Il har också författat en stor mängd skrifter, vilka alla betecknas som "banbrytande", "genialiska", "klassiska" osv, där han ger sig ut att vara den auktoritative uttolkaren av faderns teorier.⁵ För att legitimera successionen har man under de senaste åren upptäckt att även presidentens far, ja till hans farfars far, varit ledande koreanska revolutionärer. Man understryker dock att den käre ledarens ställning som kronprins inte alls beror på att han är den store ledarens son, utan bygger helt på sonens egna meriter. Valet av Kim Jong Il till den store ledarens efterträdare påstås ha skett mot den store ledarens önskemål men denne har till slut böjt sig inför "massornas" krav. På det principiella planet lovprisar de nordkoreanska juristerna och statsvetarna den stora ledarens geniala idé att en efterträdare till honom bör utses medan han alltså är verksam, så att man undviker kriser, gap och luckor i landets ledning.

Det bör noteras att den nuvarande nordkoreanska grundlagen av 1972 inte erkänner någon befattning som landets "ledare" och följaktligen ännu mindre reglerar frågan om hur en efterträdare till sådan kan eller skall utses.⁶ För att stärka Kim Il Sung's makt införde 1972 års grundlag visserligen ett starkt presidentsystem, men presidentens mandat är tidsbegränsat till fyra år (han väljs av och är ansvarig inför parlamentet) och någon formell möjlighet att utse en särskild efterträdare finns ej. Den politiska realiteten är dock annorlunda. Man gör ingen hemlighet av att den store ledaren i verkligheten är en livstidspresident och den konstitutionella grunden för den käre ledarens ställning som kronprins diskuteras överhuvudtaget icke; denne är formellt endast partisekreterare och medlem i vissa kollektiva statsorgan.

Före kommunisternas maktövertagande var det koreanska samhället även i landets norra del i mycket hög grad präglad av den från Kina härstammande konfuciansk värderingar, däribland också den konfucianska motviljan mot juridiska lösningar av konflikter mellan enskilda, vilka i stället förväntades lösas mellan havanden i enlighet med moraliska principer.⁷ Det är intressant att notera att man i Nordkorea även idag är stolt över att antalet av domstolar prövade tvistemål är mycket litet och att antalet jurister också minskar. Justitieministeriet är numera avskaffat och den enda juridiska tidskriften i landet, *Minzhu sabop*, har för länge

sedan slutat att komma ut, låt vara att artiklar med juridiskt innehåll förekommer i samhällsvetenskapliga tidskrifter. Man är dock noga med att understryka att allt detta inte har med den förhatliga feudala konfucianismen att göra utan är ett uttryck för det harmoniska socialistiska samhällets välgörande inflytande. Det är säkert riktigt att man i ett samhälle utan enskild företagsamhet och utan nämnvärda privata förmögenheter normalt undviker många av de konflikter som sysselsätter domstolarna i exempelvis västerländska samfund. Det förefaller dock förhålla sig så att nordkoreanerna inte ens i de privaträttsliga situationer, där det enligt vårt synsätt vore befogat att vända sig till domstol eller åtminstone undersöka vad lagen säger, bryr sig särskilt mycket om dessa lösningar; i stället talar man om att medborgarna i sina mellanhavanden bör följa "the socialist standards of life and the socialist code of conduct". Dessa beteendenormer, vilka till stadfästas i grundlagen,⁸ framstår, åtminstone för en utomstående observatör, som nära besläktade med moralbud. Trots att dessa normer säkerligen i grunden skiljer sig från den gamla konfucianska moralen kan själva grundinställningen att medborgarna i princip bör lösa sina inbördes konflikter själva mycket väl tänkas bottna i de traditionella värderingarna. Därom vittnar bla att ungefär samma inställning råder också i Sydkorea.⁹

En helt annan attityd intar man i Nordkorea till den offentliga rätten och i synnerhet till straffrätten. Kim Il Sung har den 29 april 1958 i ett tal,¹⁰ vilket av de nordkoreanska juristerna anses vara grundläggande för förståelsen av landets rättsordning, understrukt det straffrättsliga regelsystemets betydelse för kampen mot kontrarevolutionärer, spioner och andra samhällsfiender.¹¹

Nordkorea har ett antal större kodifikationer, såsom strafflagen och straffprocesslagen av 1950 (ändrade 1974), civilprocesslagen av 1976, arbetsrättslagen av 1978,¹² jordlagen av 1977, lagen om barn av 1976, miljölagen av 1986 och, inte att glömma, lagen om *joint ventures* av 1984. Den sistnämnda lagen utgör naturligtvis ett ideologiskt problem, eftersom den öppnar vissa möjligheter för utländska kapitalister att "exploatera" nordkoreanska arbetare, men jag fick förklaringen att i den mån ett dylikt samarbete ligger i de nordkoreanska "massornas" intresse är det oantastligt ur *Dzhusche*-synpunkt: det gäller ju att ställa människan (massorna) i centrum. Någon egentlig civilrättskodifikation finns inte i Nordkorea, men den påstås vara under utarbetande. För närvarande är man tvungen att nöja sig med ett slags civilrättsdecret av 1986 (en provisorisk upplaga tillkom redan 1982). Jag fick också veta att bla arbetsrätten inte räknas till civilrätten i nordkoreansk mening, utan betraktas som ett helt

självständigt rättsområde. Detta är både rimligt och logiskt, eftersom man i 1978 års arbetsrättslag förgäves letar efter regleringen av exempelvis anställningsavtal: anställningen uppfattas helt enkelt inte som ett avtalsförhållande. Å andra sidan finner man i samma arbetsrättslag en del för västerländska öron mycket märkligt lydande bestämmelser, såsom t ex art. 14(3), där det uttalas att varje medborgare "must participate voluntarily" i uppbyggnaden av socialism och kommunism.

Efter revolutionen hade Nordkorea praktiskt taget inga jurister alls. De få som fanns var utbildade i Japan och diskrediterade genom sitt samarbete med kolonialmyndigheterna. För att kunna administrera den nya socialistiska rättsordningen skickades vid denna tid de blivande juristerna för utbildning till Sovjetunionen. Detta har också lett till att en rad tidiga nordkoreanska kodifikationer inte var mer än översättningar av sovjetiska lagar. Man har exempelvis i vissa lagverk t o m översatt regler om de nationella minoriteternas ställning, detta trots att hela Korea har en etniskt homogen befolkning och några minoriteter inte existerar. Efter den sovjetiska "destaliniseringen" och början på den kinesisk-sovjetiska konflikten har Nordkorea även på det juridiska området intagit en mera självständig hållning i *Dzhutsche*-principernas anda. Nordkoreanska jurister utbildas idag vid Kim Il Sung-universitetets juridiska fakultet i Pyongyang (viss ofullständig juridisk utbildning förekommer dock också bla vid landets polisakademi och ekonomiska fakulteter). I likhet med Sverige är juristutbildningen 4½-årig, varav tre år är gemensamma för alla och resten ägnas åt viss specialisering (dennas inriktning bestäms dock för varje student redan vid antagningen till fakulteten). Ca 40 juridiklärare av olika digniteter och ungefär 400 juris studerande är verksamma vid fakulteten. Juristutbildningen är hårt spärrad. Till de knappt 100 lediga studieplatser som årligen står till förfogande har man över 600 sökande. I verkligheten är trycket betydligt större, eftersom de intresserade ungdomarna redan vid sina respektive gymnasieskolor måste genomgå ytterst hårda utgallringar för att överhuvudtaget tillåtas att söka till universitetsutbildning. Inte utan viss stolthet berättade man för mig att juristlinjen är den mest översökta utbildningen vid hela universitetet. Någon möjlighet att ta juridisk examen medelst distans- eller kvällsstudier finns ej. Endast tio procent av juris studerande är flickor, vilket är mindre än vid de övriga fakulteterna (för jämförelsens skull kan jag dock nämna att jag vid ett tidigare besök hos en juridisk fakultet i Seoul i Sydkorea fann att flickor där endast utgjorde ca två procent av de studerande). Juridisk forskning bedrivs endast i mindre omfattning vid den juridiska fakulteten, vars huvudsyfte är undervisning. Den nordkoreanska vetenskapsakademin

har dock bla ett rättsvetenskapligt institut, vilket satsar över 100 heltidsanställda forskare på olika nivåer.

I Nordkorea finns det sammanlagt drygt 200 professionella domare, vilka samtliga är valda i indirekta val. Ungefär 150 domare arbetar vid folkdomstolar (motsv. våra tingsrätter), ca 50 är verksamma vid provinsdomstolar (motsv. våra hovrätter) och åtta domare i centraldomstolen (motsv. vår HD). Enligt grundlagens art. 140 är domstolarna oberoende och skall hålla sig strikt till lagen. I Kim Il Sung's tidigare omnämnda tal av 1958 säger denne dock helt öppet att de nordkoreanska domarnas oberoende ställning ingalunda får anses innebära ett oberoende av kommunistpartiet: "In fact those who abide by the law alone and do not obey the Party will be breaking the law".¹³ Vid sidan av domstolarna har man i Nordkorea ett nät av "laglydnadskommittéer" med huvudsakligen uppfostrande funktioner: dessa används vid mindre förseelser och tvister.

Nordkorea förfogar också över ett antal juristutbildade åklagare och advokater, samt juristliknande funktionärer vilka löser tvister mellan de olika statliga företagen. Alla juristkategorier uppmanas ständigt att fördjupa sig i den store ledarens *Dzhutsche*-ideologi, vilken anges vara den enda riktiga vägen till korrekt rättstillämpning. I mina samtal med två nordkoreanska justitieråd bad jag därför om ett konkret exempel på ett mål där *Dzhutsche*-principerna har åberopats inför domstolen och där dessa också varit avgörande för domstolens rättstillämpning. För mig föreföll principerna nämligen vara så allmänt hållna att jag hade svårt att föreställa mig deras användning i ett konkret mål. En av de två domarna berättade då om ett brottmål, där en lastbilschaufför åtalades för att han hade vållat en trafikolycka. Undersökningen visade att chauffören vid tillfället varit helt uttröttad eftersom han hela den föregående natten arbetade med att laga sin trasiga lastbil. Trots att han på morgonen blivit uppmanad att gå hem, vägrade han med hänvisning till att planuppfyllelsen skulle ha blivit lidande. Hans straff blev mycket lindrigt: såväl försvararen som domstolen hänvisade till *Dzhutsche*-principen att "människan (massorna) skall ställas i centrum" och att "massorna" inte krävde ett hårt straff eftersom planuppfyllelse låg i deras intresse. Jag invände då att en duktig åklagare också kunde stödja sina krav på ett hårt straff på exakt samma *Dzhutsche*-princip: genom att nonchalera sin trötthet äventyrade ju chauffören "massornas" liv och lem, så att det låg i massornas intresse att straffa honom hårt. Detta möttes med en animerad diskussion på koreanska mellan de två domarna men inget riktigt svar. Det synes vara så att *Dzhutsche*-principerna, på samma sätt som alla andra liknande mycket allmänna rättsgrundsatser i

andra rättssystem, av duktiga jurister kan utnyttjas för nästan vilket argumentationssätt som helst.

Det koreanska folket har under detta århundrade drabbats av flera hårda slag: förlorad självständighet, japanskt kolonialvälde, blodigt inbördeskrig och delning. Delningen kvarstår alltjämt, låt vara att båda koreanska staterna gör anspråk på att representera den enda legitima statsbildningen på hela den koreanska halvön. Den nordkoreanska grundlagen uttrycker exempelvis i art. 1 att Demokratiska folkrepubliken Korea är en självständig socialistisk stat som representerar hela det koreanska folkets intressen ("representing the interests of all the Korean people"). De koreanska politikerna i såväl Norr som Söder talar gärna om återförening som ett högt prioriterat mål. Det officiella nordkoreanska återföreningsförslaget går ut på att de två delarna bildar en konfederation, där varje del behåller sitt politiska och ekonomiska system, ja t o m sina särskilda band till vissa främmande makter. En gemensam regering och ett gemensamt parlament, där varje del får femtio procent av mandatet, skulle administrera hela landet. Man kan ifrågasätta om detta är ett realistiskt förslag. En återförening av de två statsbildningarna med bibehållande av deras respektive samhällsordningar skulle knappast bli mer än en formalitet; så skulle exempelvis skillnaderna på det ekonomiska området kräva bibehållande av olika valutor, tullbarriärer och hinder för koreanernas fria rörlighet mellan landsdelarna. Och om såväl Nord som Söder får behålla sina utrikespolitiska bindningar, hur skall då den nya konfederationen uppträda i utrikespolitiska sammanhang? Det nordkoreanska förslaget om lika antal mandat i det gemensamma parlamentet inger också anledning till skepsis. Även bortsett från att Nordkoreas befolkning endast utgör ca en tredjedel av hela Koreahalvöns befolkning är det klart att en järnhård enpartiregim enväldigt skulle få kontrollera sin halva av parlamentet, så att den med hjälp av en enda av sydsidans splittrade parlamentariker skulle kunna kontrollera hela konfederationen. Sydsidans återföreningsförslag förefaller dock även de ganska orealistiska. Trots att avspänningen mellan stormakterna har skapat vissa möjligheter för närmande mellan de två koreanska staterna, och trots att vissa politiska samtal då och då äger rum, torde en slutlig reunifikation vara mycket avlägsen.

Michael Bogdan

Noter

- ¹ Se TIME av den 2 september 1988, s 31; B C Koh, "North Korea in 1987", i 28 Asian Survey 62-70 (1988), på s 64.
- ² Formellt finns det i Nordkorea två ytterligare politiska partier, vilka dock helt saknar handlingsfrihet och närmast får betecknas som det härskande kommunistpartiets filialer.
- ³ Se därom James Cotton, "The Ideology of the Succession in North Korea", i 11 Asian Perspective 3-22 (1987).
- ⁴ Som exempel kan nämnas Muhammad al Missuri, "Kimilsungist Cause Admirably Carried Forward", Pyongyang 1982; L Tapani Keskinen, "Kim Jong Il, the Genuine People's Leader", Yhteistyö Oy, Helsinki 1984.
- ⁵ På juridikens område synes hans författarinsatser dock vara begränsade till häftet "On Increasing Obedience to Socialist Laws", utgivet av Foreign Languages Publishing House, Pyongyang 1986. Det rör sig om ett mycket elementärt 22-sidigt föredrag hållet 1982. Som alla av ledarna skapade alster har dock även detta översatts till och tryckts på ett antal främmande språk.
- ⁶ Den nordkoreanska grundlagen har utgivits på engelska, se "Socialist Constitution of the Democratic People's Republic of Korea", Foreign Languages Publishing House, Pyongyang 1986. Den tyska översättningen hittar man i WGO - Monatshefte für osteuropäisches Recht 1973, s 47-62. Korta kommentarer till grundlagen är Youn-Soo Kim, "The 1972 Socialist Constitution of the Korean Democratic People's Republic", i 3 Review of Socialist Law 281-296 (1977) samt Youn-Soo Kim, "Grundzüge der Verfassung der Demokratischen Volksrepublik Korea von 1972", i WGO - Monatshefte für osteuropäisches Recht 1973, s 39-47.
- ⁷ Se därom t ex Michael Bogdan, "Juridikens roll i Taiwan och Sydkorea", i Advokaten 1988, s 183-188, på s 184.
- ⁸ Grundlagens art. 67 föreskriver följande: "Citizens must strictly observe the laws of the State, the socialist standards of life and the socialist code of conduct."
- ⁹ Se Bogdan a. a.
- ¹⁰ "For the Implementation of the Judicial Policy of Our Party", i den engelska upplagan av Kim Il Sung's samlade verk, vol. 12, Foreign Languages Publishing House, Pyongyang 1983, s 180-195.
- ¹¹ Se vidare Pyong Choon Hahm, "Ideology and Criminal Law in North Korea", i 17 American Journal of Comparative Law 77-93 (1969).
- ¹² Denna har utkommit på engelska, "The Socialist Labour Law of the Democratic People's Republic of Korea", Foreign Languages Publishing House, Pyongyang 1986.
- ¹³ På s 190.